

TÜRKMENISTANYŇ YLYMLAR AKADEMIÝASY
ACADEMY OF SCIENCES OF TURKMENISTAN
АКАДЕМИЯ НАУК ТУРКМЕНИСТАНА

PÄHIM-PAÝHAS UMMANY MAGTYMGULY PYRAGY

*Gündogaryň beýik akylalary we nusgawy şahyry Magtymguly Pyragynyň
doglan gününüň 300 ýyllygy mynasybetli geçirilýän
halkara ylmy maslahatyň makalalar ýygyndysy*

2024-nji ýylyň 18-nji maýy

II

Aşgabat
“Ylym” neşirýaty
2024

In the poems of Magtymguly, two characters took a special who were mainly famous in the whole Eastern literature. His poems mention about them.

The literal character of Arabic legend “Leyli and Mejnun” in the poems of Magtymguly shows that poet was closely familiar with destans which were created by this story from ancient Arab legend and affected from them. The legend “Leyli and Mejnun” is the mostly worked plot of the East. The actual plots of the legend is so ancient.

The list of such poems of word master describing Leyli and Mejnun can be increased.

Лачын Машадова
(Туркменистан)

ОПИСАНИЕ ВОСТОЧНЫХ СЮЖЕТОВ “ЛЕЙЛИ И МЕДЖНУН” В ТВОРЧЕСТВЕ МАХТУМКУЛИ

Творчество великого туркменского поэта и мыслителя Махтумкули новую эпоху в развитии туркменского языка и литературы.

Литературные персонажи Лейли и Межднун, упоминаемые в поэтических творениях Махтумкули показывают что поэт был близко знаком с дестанами, созданным по этому схожему.

Список подобных стихотворений автора с упоминанием имен Межднуна и Лейли достаточно широк.

Mähriban Gandymowa
(Türkmenistan)

MAGTYMGULYNYŇ GOLÝAZMALARYNYŇ ÖWRENILIŞI

Magtymguly Pyragynyň döredijiligi halkara derejesinde hem-de milli jemgyýetçilik durmuşynda ylmy diplomatiýanyň rowaçlanmagyna badalga berýän edebi akabalaryň kerwenbaşysy bolup hyzmat edip gelýär. Akyldaryň çeper pikirlenme medeniýeti arkaly döreden söz sungatynyň güýji, hakykata şahyrana kesgitleme bermekdäki setirleri uzak ýyllardan bäri ylmy diplomatiýanyň işini hem ýerine ýetirip gelýär. Ynsanyň aň-düşünjesiniň kämilleşmegine we baýlaşmagyna, türkmen jemgyýetini kämillige ugrukdyryjy watançylyk, ahlak, ylmy medeniýetiň pajarlap ösmegine söz sungaty arkaly uly goşant goşan akyldar şahyrymyz Magtymguly Pyragynyň edebi mirasy ylmy jemgyýetçilikde uly gyzyklanma döredýär.

XX asyrdä magtymgulyşynaslyk ylmy boýunça milli ylmy mekdebiň düýbünü tutmakda we bu ylmy ugruň çygrynyň gerimini, hyjuwly we joşgunly öwrenilişini artdyrmakda, gyzyklanma örüsinä giňeltmekde, kämilleşdirmekde, şahyryň edebi şahsyýeti barada başlangyç, dogry, ygtybarly ylmy çözümlü maglumatlaryň taýýarlanylmagynda, olaryň ylmy seljermeler, nazarlar bilen berkidilmeginde, toplanylmagynda we neşir edilip, halk köpçüligine ýetirilmeginde B. Kerbabayew, M. Kösäýew, A. Ahundow-Gürgenli, A. N. Samoýlowiç, R. Alyýew ýaly alymlar hakykatyň we kämilligiň çuňluklaryna, şahyryň döredijilik dünýäsine aralaşan ilkinji alymlar hökmünde ykrar edilýär. 1948-nji ýylda magtymgulyşynaslyk ylmyň milli mekdebiniň kemala gelmeginde uly hyzmatlary bitiren, ylmyň bu ugrundä halypa-şägirtlik binýadyny döretmekde meşhurlyk gazanan tanymal türkmen alymy B. A. Garryýew tarapyndan “Magtymguly we onuň çeper dili” diýen at bilen ilkinji gezek filologiýa ylmylarynyň doktory diýen alymlyk derejesini almak üçin doktorlyk dissertasiýa işi üstünlikli goralýar. Magtymgulyşynaslyk ylmy boýunça zenan alymlaryň arasynda ilkinji bolup filologiýa ylmylarynyň kandidaty diýen alymlyk derejesini almak üçin kandidatlyk dissertasiýa işi Z. B. Muhammedowa tarapyndan 1949-njy ýylda “Magtymgulynyň diwanynyň Astrabat golýazmalarynyň dili” diýen temada ýerine ýetirilýär. 1950–2014-nji ýyllar aralygynda Magtymgulynyň edebi mirasynyň dürli ugurlary boýunça Ö. Ylýasow, Y. Mämedamanow, H. Abdullaýew, M. Çaryýew, D. Abdullaýew, Ş. Seýidow, A. Bekmyradow, A. Şyhnesow, O. Işangulyýewa, M. Annamammedow, A. Nazarow, A. Aşyrow ýaly alymlar ýörite doktorlyk we kandidatlyk dissertasiýalaryny ýazyp, magtymgulyşynaslyk ylmyň rowaçlanmagyna, düýpli we köptaraply öwrenilmeginde uly goşant goşdular.

Türkmen metbugatynda ilkinji başlangyç ylmy makalalar “Magtymguly” ady bilen 1915-nji ýylyň 13-nji martynda we 3-nji aprelinde “Zakaspi” ýerli gazetinde Hojaly Myratberdi ogly we Mämmed Gurban ogly tarapyndan çap edilýär. Magtymguly Pyragynyň döredijiliginiň ähmiýeti, gymmaty dogrusynda 100-e golaý temalarda düýpli ylmy barlaglar, seljermeler alnyp barlyp, ylmy jemgyýetçiligiň bu tapgyrynda alymlar toparynyň agzalarynyň 30-a golaýy döredijilikli zähmetleri bilen aýratyn tapawutlanýarlar.

2023-nji ýylda Pariž şäherinde geçirilen ÝUNESKO-nyň Ýerine ýetiriji geňeşiniň 216-njy mejlisinde Magtymguly Pyragynyň golýazmalar toplumynyň bu guramanyň “Dünýäniň hakydasy” maksatnamasynyň halkara sanawyna girizilmegi, akyl-daryň döredijiligi boýunça dünýä derejesinde üstünlikli durmuş geçirilýän medeni we ylmy diplomatiýanyň rowaçlanýandygyny, hyzmatdaşlygyň işjeňleşmegine, öwrenilişiniň geriminiň artmagyna hem oňyn badalga berýändigini aýdyň görkezýär.

Mahriban Gandymova
(*Turkmenistan*)

STUDY OF MAGTYMGULY'S MANUSCRIPTS

The creative work of Magtymguly Pyragy served as a model of literary movements that initiate the development of scientific diplomacy on an international level and in national public life. The power of words, created by the thinker through the culture of artistic thinking, and the lines of poetic definition of reality, has been performing the work of scientific diplomacy for many years. The inclusion of the collection of manuscripts of Magtymguly Fragi in 2023 at the 216th session of the UNESCO Executive Board in Paris inculcating in the international list of the Memory of the World program of this organization show frankly that is prospering cultural and scientific diplomacy, successfully realizing on a global level, by the creativity of the thinker, and intensifying cooperation in this direction.

Мяхрибан Гандымова
(*Туркменистан*)

ИЗУЧЕНИЕ РУКОПИСЕЙ МАХТУМКУЛИ

Творчество Махтумкули Фраги послужило образцом литературных течений, инициирующих развитие научной дипломатии на международном уровне и в национальной общественной жизни. Сила слова, созданная мыслителем через культуру художественного мышления, линии поэтического определения действительности уже многие годы выполняют функцию научной дипломатии. Включение коллекции рукописей Махтумкули Фраги в 2023 году на прошедшей в Париже 216-й сессии Исполнительного совета ЮНЕСКО в международный список программы “Память мира” данной организации является ярким примером содействия культурной и научной дипломатии, успешно реализуемой на мировом уровне, популяризации творчества мыслителя, активизации сотрудничества в гуманитарном направлении.